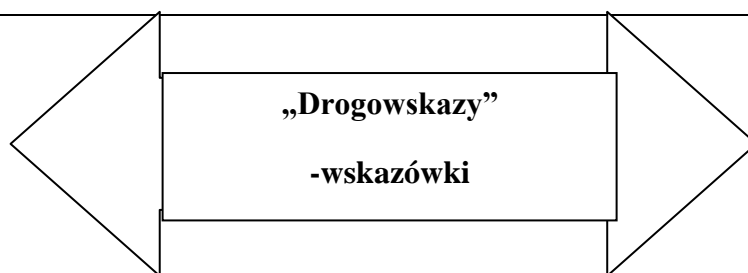

Autor: Anna Dziadkiewicz	
Klasa III Edukacja: polonistyczna, społeczna, muzyczna, matematyczna, wychowanie fizyczne	Temat lekcji: Gry i zabawy z częściami mowy
Cel/cele zajęć: - doskonalenie umiejętności rozpoznawania poznanych części mowy - doskonalenie umiejętności pisania z pamięci - rozwijanie kreatywności i umiejętności pisania tekstów swobodnych - rozwijanie myślenia logicznego i klasyfikowania - doskonalenie umiejętności współpracy w grupie - wdrażanie do przestrzegania reguł gier oraz zdrowej rywalizacji	Cele zajęć w języku ucznia/ dla ucznia: - Będę ćwiczyć pamięć, refleks i szybkość podczas zabaw - Przyporządkuję wyrazy do kategorii oraz określę kategorie, do których należą wyrazy - Napiszę opowiadanie na podstawie wylosowanych wyrazów - Rozwiążę zadania polonistyczne związane z rozpoznawaniem części mowy - Będę zgodnie współpracować podczas gier i zabaw -
Kryteria sukcesu dla ucznia: - Określam czas czasowników - Odróżniam czasownik, rzeczownik, przymiotnik (przysłówek, liczebnik, przyimek) - W parze redaguję opowiadanie na podstawie wylosowanych wyrazów - Dopasowuję porównania do przymiotników np. jasny jak słońce	
Podstawa programowa: 1.1)a), 1.1)b), 1.1) c), 1.1) d), 1.2)a), 1.2)c), 1.3)a), 1.3)b), 1.3) c), 1.3)d), 1.3)f), 1.3)g), 3.1)a), 3.2)b), 5.4), 7.1), 10.3)c), 10.3)d).	
Formy pracy: indywidualna, grupowa, praca w parach	
Środki dydaktyczne: Tabela i zestaw wyrazów znajdują się w Załączniku nr 1 – Wyrazowe paszporty, 4-6 podpisanych pojemników (kubków) z zestawami wyrazów, Załączniku nr 2 – Opowieść z kubeczków, Załącznik nr 3 – Kwadromino – porównania opis i plansza, kartoniki z wyrazami – czasownikami w różnych czasach z lukami wewnątrz wyrazu oraz smycze lub klamerki, koc lub chusta animacyjna, kartki papieru, ołówki, Załączniku nr 4 – Wyrazowe potyczki, Załączniku nr 5 – Co łączy te wyrazy, karteczki z wierszem Witolda Gawdzika "Ortografia i gramatyka na wesoło", plakat (arkusz szarego papieru) z czasownikami w różnych czasach, kartoniki z wyrazami, które uczniowie przypinają w widocznym miejscu do ubrania - wyrazy z trudnościami ortograficznymi, Załącznik nr 6 – Samokontrola – części mowy, interaktywny test Określanie czasu czasownika , Załącznik nr 7 – Podsumowanie lekcji o częściach mowy.	

Przebieg zajęć

**Centra
Aktywnej
Edukacji**

1. Nauczyciel wita się z uczniami w porannym kręgu i informuje, że celem dzisiejszej lekcji jest utrwalenie poznanych dotychczas części mowy oraz rozwijanie wszystkich typów inteligencji. Przed uczniami dzień gier i zabaw z częściami mowy.

Zabawy proponowane w scenariuszu pochodzą z książki „Inteligencje wielorakie w nauczaniu ortografii. 7 walizek” Danuty Gmosińskiej i Violety Woźniak lub są ich modyfikacjami. Część zabaw to pomysły autorki scenariusza.

Zabawy rozwijające inteligencję słowną (językową)

2. Wprowadzenie do lekcji - Gra na dobry początek.

Wyrazowe paszporty

Nauczyciel rozdaje dla każdego ucznia tabelkę z kategoriami. Poza tym przygotowuje porozcinane kartoniki z wyrazami do wylosowania przez uczniów. Wybrana osoba losuje wyraz i odczytuje go na głos. Ci mają ustalony czas np. 30 sek. Lub minutę na opisanie wskazanego wyrazu. Na hasło „start” uczniowie uzupełniają tabelkę. Za każdą prawidłowo uzupełnioną rubrykę uczeń otrzymuje 1 pkt., jak również za każde dodatkowe określenie. Na zakończenie uczniowie zliczają punkty i wyłaniają zwycięzcę. Tabela i zestaw wyrazów znajdują się w Załączniku nr 1 – Wyrazowe paszporty.

3. Zabawa w kreatywne pisanie tekstów dowolnych. Nauczyciel przygotowuje 4-6 podpisanych pojemników (kubków) z zestawami wyrazów. Na pojemniczkach znajdują się następujące napisy: osoba (rzeczownik), miejsce (rzeczownik), czynność (czasownik), rzecz (rzeczownik), przymiotnik, liczebnik. Dobór kategorii jest dowolny i zależy od wyboru nauczyciela.

Uczniowie dobierają się w pary i losują po jednym wyrazie z każdego pojemnika – kategorii. Następnie próbują ułożyć na ich podstawie opowiadanie. W każdym zdaniu powinien znaleźć się przynajmniej jeden wylosowany wyraz. Zdania powinny być rozwinięte, a każdy wylosowany wyraz wzbogacony dodatkowym określeniem. Zestaw wyrazów znajduje się w Załączniku nr 2 – Opowieść z kubeczków.

polonistyczno-
komunikacyjne

polonistyczno-
komunikacyjne

polonistyczno-
komunikacyjne

<p>Zabawy rozwijające inteligencję wizualno-przestrzenną</p> <p>4. Kwadromino - porównania. Opis gry i plansza znajdują się w załącznikach. Gra jest pomocą dydaktyczną wypracowaną w ramach programu „Myślę, działam – idę w świat” w centrum artystyczno-ruchowym przez Annę Dziadkiewicz. Załącznik nr 3 – Kwadromino – porównania opis i plansza.</p> <p>5. Wyrazowe potyczki. Zabawa w grupach doskonaląca analizę i syntezę wzrokową i słuchową, a także refleks. Do tej zabawy nauczyciel przygotowuje kartoniki z wyrazami – czasownikami w różnych czasach z lukami wewnątrz wyrazu oraz smycze lub klamerki, dzięki którym uczniowie będą mogli zawiesić na szyi lub przyczepić do ubrań kartki. Uczniowie ustawiają się w dwóch drużynach jeden za drugim. Dwie osoby trzymają koc lub chustę animacyjną tak, aby przeciwnicy nie widzieli się nawzajem. Nauczyciel zawiesza dwóm osobom z przeciwnych drużyn kartki z wyrazami. Po opuszczeniu „parawanu” osoby te odczytują wyraz przeciwnika i zapamiętują go. Wygrywa ta osoba, która jako pierwsza odgadnie wyraz. Osoba, która przegrała, przechodzi do przeciwnej drużyny. Może się „odratować” podając czas, w którym wystąpił czasownik przeciwnika. Gdy poda poprawny czas, wówczas zostaje w swojej drużynie. Grę kontynuują następne osoby. Wygrywa drużyna z większą liczbą osób. Przykładowe wyrazy znajdują się w Załączniku nr 4 – Wyrazowe potyczki.</p>	<p>polonistyczno-komunikacyjne</p> <p>polonistyczno-komunikacyjne</p>
<p>Zabawa rozwijająca inteligencję logiczno-matematyczną</p> <p>6. Nauczyciel rozdaje uczniom zestaw 3 wyrazów – rzeczowników, a zadaniem uczniów jest ustalenie łączącego je czasownika. Uczniowie mogą pracować samodzielnie lub w parach. Na czas lub bez limitu. Skojarzenia mogą być inne od tych proponowanych w ćwiczeniu, jednak ważne jest uzasadnienie w jaki sposób dany czasownik łączy się ze wszystkimi trzema rzeczownikami. Uczniowie wszelkie wątpliwe skojarzenia mają za zadanie logicznie uzasadnić. Alternatywnie można wybrać zestaw trzech rzeczowników, a zadaniem uczniów jest dopisanie łączącego je przymiotnika. Przykładowe zestawy wyrazów znajdują się w Załączniku nr 5 – Co łączy te wyrazy.</p>	<p>polonistyczno-komunikacyjne</p> <p>i</p> <p>matematyczno-przyrodnicze</p>
<p>Zabawa rozwijająca inteligencję muzyczną</p> <p>7. Nauczyciel rozdaje uczniom karteczki z wierszem Witolda Gawdzika "Ortografia i gramatyka na wesoło".</p> <p>Kto? co? - o rzeczownik pytaj: Uczeń, Stach, gramofon, płyta.</p> <p>Jaki? który? - żółty, słodki.</p> <p>Czyj? - państwowy - to przymiotnik.</p> <p>Liczebniku - włącz w nasz wierszyk!</p>	<p>polonistyczno-komunikacyjne</p> <p>i</p> <p>artystyczno-ruchowe</p>

Ile? -jeden. Który? - pierwszy.

Ja, ty, jakiś, nigdzie, wielu
- to zaimki przyjacielu!

Co ktoś robi? Co się dzieje?
Czasowniki : śpiewa, dnieje.

Jak? Gdzie? Kiedy? - To przysłówki:
Ładnie, blisko, dziś. Dość słówek.

Znajdź przyimki przy imionach:
Z Jankiem, w Stachu, do Szymona.

Spójnik spaja doskonale
Słowa, zdania : i, lecz, ale.

Wykrzykniku, jeśli wola,
Wykrzyczcie się : hej! hop! hola!

Wreszcie partykuły te:
li, czy, no, że, niech, by, nie.

Dzieci mają chwilę na zapoznanie się z wierszem i starają się zapamiętać z niego jak najwięcej.

Następnie nauczyciel dzieli uczniów na 3-4 grupy w zależności od liczby dzieci. Każda z grup ma za zadanie wybrać sobie sposób prezentacji wiersza – może to być śpiew, rapowanie, krzyczenie, szeptanie itp. Następnie nauczyciel wybiera jednego z uczniów lub sam wciela się w rolę dyrygenta. Dyrygent sprawdza brzmienie poszczególnych grup, a następnie ustala sygnały na które uczniowie powinni reagować np. podniesienie ręki do góry – głośniej, opuszczenie ręki – ciszej, zamknięta dłoń – wyłączenie danej grupy. Cała klasa wykonuje wierszyk (początkowo mogą wspierać się tekstem wiersza, później starają się wykonywać go z pamięci), dyrygent zarządza grupami, czyli wskazuje która grupa ma w danym momencie wykonywać utwór, ścisza, pogłównia i wyłącza wykonawców. Na zakończenie uczniowie w grupach zapisują wiersz z pamięci.

8. Nauczyciel przygotowuje dowolny tekst. Może to być opowiadanie lub fragment czytanej ostatnio lektury. Przed odczytaniem ustala wraz z dziećmi sygnał ruchowo-dźwiękowym, którym dzieci będą reagowały na odpowiednie części mowy. Na przykład, gdy dzieci usłyszą czasownik mają za zadanie obieć ławkę dookoła, gdy usłyszą przymiotnik klaszczą w dłonie, a usłyszenie rzeczownika sygnalizują stuknięciem w ławkę. W zależności od poznanych lub

polonistyczno-
komunikacyjne
i
artystyczno-
ruchowe

doskonalonych części mowy można również ustalić reakcje na liczebnik – wstanie z krzesła i przysłówki – okrzyk Hej!.

Zabawa rozwijająca inteligencję fizyczno-kinestetyczną

9. Czasownikowe wyścigi

Zabawa w trzech grupach. Nauczyciel umieszcza na jednym końcu sali na ziemi lub ścianie plakat (arkusz szarego papieru) z czasownikami w różnych czasach. (zabawę można również przeprowadzić na sali gimnastycznej lub na boisku szkolnym). Uczniowie dzielą się na zespoły, które ustawiają się w rzędach w przeciwległym końcu sali. Każda z grup losuje czas czasownika (przeszły, przyszły, teraźniejszy) lub część mowy. Na sygnał pierwsze osoby z rzędów biegną na drugi koniec sali i wyszukują na plakacie odpowiedni wyraz (pasujący do kategorii), zapamiętują go po czym wracają do swojego zespołu i zapisują wyraz na kartce. Wtedy wyrusza kolejna osoba. Po zakończeniu wyścigów grupy zamieniają się kartkami z zapisanymi wyrazami i sprawdzają sobie nawzajem poprawność wykonania zadania – czy wyrazy zapisane na kartkach pasują do kategorii. Za każdy prawidłowy wyraz grupa otrzymuje punkt, za wyraz nieprawidłowy – punkt jest odejmowany. Po zliczeniu punktów ogłaszana jest zwycięska drużyna.

Zabawa rozwijająca inteligencję interpersonalną

10. Zabawa alfabetyczny krąg.

Dzieci siedzą w kręgu. Nauczyciel rozdaje uczniom kartoniki z wyrazami, które uczniowie przypinają w widocznym miejscu do ubrania. Wyrazy to dowolne części mowy z trudnościami ortograficznymi. Zadaniem dzieci jest zamiana miejsc tak, aby wyrazy ułożyły się w kolejności alfabetycznej. Nauczyciel ostrzega jednak uczniów, że w zabawie obowiązują następujące zasady:

- mówi tylko jedna osoba
- ten kto mówi, stoi
- stać może jedna osoba
- przemieszczać może się tylko jedna osoba

zabawa trwa do momentu, aż dzieci zdecydują że wyrazy są ułożone w kolejności alfabetycznej. Na zakończenie dzieci zapisują wyrazy z pamięci do zeszytów.

11. Samokontrola. Uczniowie otrzymują do wypełnienia karty pracy z kilkoma zadaniami, sprawdzającymi umiejętności doskonalone podczas lekcji. Załącznik nr 6 – Samokontrola – części mowy.

polonistyczno-
komunikacyjne
i
artystyczno-
ruchowe

polonistyczno-
komunikacyjne

polonistyczno-
komunikacyjne

<p>12. Interaktywny test sprawdzający umiejętność określania czasu czasowników. Ćwiczenie interaktywne wykonane przez Annę Dziadkiewicz na stronie www.learningapps.org znajduje się pod następującym adresem: Określanie czasu czasownika.</p> <p>13. Ewaluacja i podsumowanie lekcji w formie niedokończonych zdań. Nauczyciel rozdaje uczniom karteczki z niedokończonymi zdaniami. Zadaniem uczniów jest dopisanie odpowiednich części mowy na końcu zdania, tak by zdanie dotyczyło pracy na kończącej się lekcji. Załącznik nr 7 – Podsumowanie lekcji o częściach mowy.</p>	<p>polonistyczno- komunikacyjne</p> <p>polonistyczno- komunikacyjne</p>
--	---

Załącznik nr 1 - Wyrazowe paszporty

Wyraz (rzeczownik)	Kategoria (rzeczownik)	Miejsce (rzeczownik)	Cecha (przymiotnik)	Wyraz pokrewny	Związek wyrazowy (rzeczownik +przymiotnik lub rzeczownik + czasownik)	Punkcja
kot	zwierzęta ssaki	kanapa dom	puszysty	kociaczek	koci grzbiet	7

Zestaw wyrazów

książka	skrzypce	nóżka
ciężarówka	hotel	schody
harcerz	mróz	chleb
orzeł	żuraw	bóbr
jabłko	strażak	lód
grzmot	kuchnia	bohater

Opowieść z kubeczków

Zestaw przykładowych wyrazów:

Osoba

STRAŻAK	LEKARZ	HYDRAULIK
MACOCHA	SZCZUDLARZ	KRONIKARZ
MASAŻYSTA	HANDLARA	PASAŻER
RZEMIEŚLNIK	PIECHUR	KSIĄDZ

Miejsce

RZESZÓW	ZGIERZ	KOŁOBRZEG
OSTRÓW	WAŁBRZYCH	ŻYWIEC
BUDAPESZT	BRUKSELA	HISZPANIA
SZTOKHOLM	CHINY	LUBLIN

Czynność

PRAĆ	WIERZYĆ	POŻYCZAĆ
OSTRZYĆ	HAFTOWAĆ	ŻYCZYĆ
UJRZEĆ	POLUBIĆ	HAŁASOWAĆ
MRUGAĆ	SZŁOCHAĆ	CHOROWAĆ

Rzecz

ODKURZACZ	HAMAK	KŁÓDKA
CHRZAN	CHUSTKA	NOŻYCZKI
HEŁM	HACZYK	LUSTRO
OKRUCH	ŻARÓWKA	MARMUR

Przymiotnik

MAŁOMÓWNY	MROŻNY	ŻADKI
KRÓTKI	DŁUGI	NAGANNY
SUCHY	NIJAKI	SZCZODRY
OCHRONNY	PLAŻOWY	UWAŻNY

Liczebnik

PIERWSZY	DWUNASTY	SZÓSTY
ÓSMY	DRUGI	TRZECH
PIĄTKA	SIÓDMY	PIĘĆDZIESIĄT
STO	DWUDZIESTU	TYSIĄC

Załącznik nr 3 – Plansza do Kwadromino – porównania

tyczka jasne jak...	długi jak ... cichy jak ...	pień głuchy jak ... sprytny jak ...	słoń ciężki jak ... zielony jak ...
słońce osioł pracowity jak ...	uparty jak ... myszka tęcza wysoki jak ...	kolorowa jak ... lis tęcza mądra jak	czysta jak ... trawa stary jak ...
pszczola żółt błękitne jak ...	powolny jak ... brzoza wiatr biały jak ...	szybki jak ... sowa ściana zwinny jak ...	bladny jak ... świat głodny jak ...
niebo lód zimny jak ...	śnieg kogut	zadziorny jak ... wąż paw	dumny jak ... wilk

Załącznik nr 4 – Wyrazowe potyczki (przykład)

ŚWI...CZE
SP...ĄTAM

Co łączy te rzeczowniki?

W wolne okienka wpisz czasowniki, które łączą poprzedzające je trzy rzeczowniki. Uzasadnij swój wybór czynności lub stanu.

Lp.	rzeczownik	rzeczownik	rzeczownik	czasownik
1.	autobus	resorak	hulajnoga	jedzie
2.	małpa	skakanka	trampolina	
3.	piłka	kłębek	opona	
4.	leżak	łóżko	koc	
5.	poduszka	kołysanka	sen	
6.	miotła	ścierka	kurz	
7.	kaloryfer	węgiel	piec	
8.	talerz	obiad	surówka	
9.	lekarz	głowa	złamanie	
10.	radio	skrzypce	słuchawki	
11.	pędzel	obraz	malarz	
12.	Słońce	żarówka	latarka	
13.	waga	kilogram	otyłość	

W wolne okienka wpisz przymiotniki, które łączą poprzedzające je trzy rzeczowniki. Uzasadnij swój wybór cechy.

Lp.	rzeczownik	rzeczownik	rzeczownik	czasownik
1.	szczypiorek	nastolatek	ziemniak	młody
2.	żaba	trawa	liść	
3.	gazeta	książka	zeszyt	
4.	koralek	piłka	opona	
5.	horror	koszmar	potwór	
6.	mysz	pchła	niemowlak	
7.	deszcz	pranie	morze	
8.	papryka chilli	nóż	krawędź	
9.	miód	cukierek	lukier	
10.	lód	zamrażarka	zima	
11.	miód	smoła	toffi	
12.	plomień	lato	wrzątek	
13.	cytryna	kiwi	porzeczka	

Samokontrola – części mowy

1. Zaznacz linijkę, w której znajdują się tylko rzeczowniki.

kolorowy malarz słonecznik książkamrówka

słoń balonik drzewo strażak morski

echo góra hulajnoga kucharka masło

2. Okienka z **rzeczownikami** pokoloruj na **niebiesko**, z **czasownikami** na **czerwono**, **przymiotnikami** na **żółto**, a z **liczebnikami** na **zielono**. Jeżeli zauważysz w ramce **przysłówek**, to pokoloruj go na **pomarańczowo**.

marchewka	słomiany	wyjechał	dwanaście	emaliowany
inżynier	pokłócił	różany	wysoko	wierzga
schłodzony	długo	marudził	żelazny	odzież
obraża	ósmo	alfabet	bukszpan	kolorowo

3. Utwórz przysłówki od przymiotników według wzoru.

mała – mało

ładna -

mądry -

słodki -

wysoki -

wąska -

szorstki -

lekki -

Podsumowanie lekcji o częściach mowy

Po dzisiejszej lekcji czuję się jak,
(wpisz nazwę zwierzęcia lub osoby)

ponieważ

Na dzisiejszej lekcji bawiłem się
(Jak? Wpisz przysłówek)

Najbardziej podobało mi się, gdy
(wpisz czasownik)

Muszę jeszcze poćwiczyć
(wpisz nazwę umiejętności)